

კვირა, 30 მარტი

№ 4.—1914 წ.

ელენე ჩიჩქიანი

დიდებული ქართველი მოცეკვავი

1. სათეატრო მუზეუმი, მეთაური	1
2. ანდერძი, ლექსი ქნარისა	2
3. ჩვენი მწერლობა და მთარგმნელი, ივ. კომარტლის	2
4. კისკისი, ლექსი გ. ქუჩიშვილის	3
5. შებოქილი არტისტი, შაფა დადიანის	4
6. დიდებული ქართველი მოცეკვე, გ. გვაზავასი	5
7. ძველი, ძარია ხვლედიანის	7
8. სინათლე, ზღაპარი-ფერია ო. გედეგანიშვილისა	8
9. ლურჯი სურვილი, ლექსი ი. გრიშაშვილისა	11
10. წყარო, ს. გლახაშვილისა	11
11. მკედელი, ლექსი ნ. ჩხიკვაძისა	12
12. სიმპატიური განზრახვა, იმ. ბასტაძისა	12
13. ქართველ მწერალთა წერილები II სოფ. მგალობლიშვილისა	13
14. თეატრი—მწერლობა—ხელოვნება, წვრილი ამბები	15—16

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი

„ნახალადევი“-ს სსენის

მოუპარეთა წრის წაზრთა

საზოგადო

კრების კაგრძელება

რომელიც შესდგა 23 მარტს, დანიშნულია 30 მარტისათვის დილის 11 საათზე „ნახალადევი“-ს თეატრის დარბაზში, ანგარიშის განსახილველად, წესდების ზოგიერთა მუხლებს დასამატებლად და ამოსარჩევად ახალი გამგეობისა და სარევიზიო კომისიის წევრთა.

წრის გამგეობ

სანატორიუმი

ექ. ვახტანგ ლამგაშიძისა

პატარა-ცემში, ბაკურიანის გზაზე

ქალ-ვაჟთათვის 8—15 წლამდე

დაწერილებითი პირობები მსურველთ

გაეგზავნებათ ფოსტით მოთხოვნი-

ლებისათანავე.

მისამართი: თბილისი **ექ. ვ. ლამგაშიძე**

(წ.)

№ 4

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. სახ. კანტორაში და იოსებ იმედაშვილთან (ს. სტამბაში). მისამართი: **თფილისი, რედ. „თეატრი და სცენა“-ის იმედაშვილი.**

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება. — ხელთნაწერები საჭიროებისამებრ შესწორდება. — რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება შუადღის 10—2 ს. და საღ. 6—7 ს. ტელეფონი № 15-41.

№ 4

კვირა, 30 მარტი

1914 წ.

30 მარტი.

სათეატრო მუზეუმი. „აწმყო შობილი წარსულისაგან, არის მშობელი მომავლისა“ — ეს ბრძნული სიტყვები ყველა ჩვენთაგანს უცილობელ ქეშმარტებად მიიჩნია, მაგრამ მისი შინაარსის თანახმად-კი არ ირჯება...

და მართლაც, ამა დააკვირდით ჩვენს საზოგადოებრივ, სამწერლო გინდ სათეატრო საქმიანობას, თუ განსაზღვრული გეგმა, თანშეზომილება, თანდათანობა ეტყობოდეს. ხშირად ერთსა და იმავეზე ვებუობთ, უკვე თქმულის და ნააზრ-ნაფიქრის ირგვლივ ერთს ადგილზე ვბრუნავთ, მხოლოდ იმიტომ, რომ არ გვინდა გავითვალისწინოთ ჩვენის წინაპართა, წინათობათა საქმიანობა — ნაღვაწი...

ჩვენ არ ვიცით რა როგორ ვისგან ვაკეთდა გუშინ, რომ მის განსაკრძობად ვიმოქმედოთ დღეს, და ჩვენს მოქმედებას ზვალისთავის უფრო საზრიანი მსვლელობა მივსცეთ... გავლილის უცოდინარნი ყოველივეს, უკვე ნაცად-ნაკეთებს, „ახლად“ ვიწყებთ, „ახლად“ ჩვენით გვინდა შევქმნათ ისტორია...

ამ ყამად ჩვენის საზოგადოებრივ ცხოვრების სხვა მხარეთ გვერდს აუღუზვევთ და მხოლოდ ჩვენი სათეატრო მუზეუმის შესახებ მოვილაპარაკებთ...

„სათეატრო მუზეუმიო!“, იქნება ვაკვირვებით შემოგვქაბხოს მკითხველმა: სად არის ეგ მუზეუმიო?!

მართალია, დღეს ეს მუზეუმი არა გვაქვს, მაგრამ უნდა გვექმნეს, უნდა შევქმნათ...

სხვა, დაწინაურებულ ერთა შორის, უცხოეთში არა თუ საზოგადოებრივ დაწესებულებების, არამედ ყოველ შესანიშნავ პირის

ყოველ კუთვნილ ნივთს, ხელნაწერთ, სურათებს თუ სხ., აგროვებენ, ვითარცა წმიდათა წმიდას უფროხილდებიან, რომ შთამომავლობას არ დაუკარგონ და მით გააცნონ მამა-პაპათა ნამოქმედარს აწმყო-მომავლისათვის აღსაფრთოვანებლად და ჩვენ-კი ამა თუ რომელიმე ჩვენი მწერალ-მოღვაწის კუთვნილ ნივთებს ვაგროვებთ და ვფასებთ; არამედ ჩვენი დიადი კულტურული ტაძრის — თეატრისა თუ მის ქუროუმ-მხორავთა — კუთვნილ საბუთებისა და ნივთების შეკრებაზე არც-კი ვზრუნავთ...

უწყალო დრო-კი ყოველივეს ჰნთქავს... მეთვამებელ საუკუნის მიწურულს როთავი დვანელოთ, როდესაც პირველად (1793 წ.) ქართული წარმოდგენა გაიმართა ქართველი მეფის სასახლეში, თანამედროვე ქართულს თეატრს 1851 წ. მიეცა დასაბამი, ხოლო 1879 წ. მკვიდრი საძრკველიც ჩაეყარა...

ამ ხნის განმავლობაში ჩვენი სამშობლო სცენის ირგვლივ ბევრი თავგამოდებული, მამულის სიყვარულით გატაცებული, იდეური მუშაკი იღვწოდა. ვარდიკვლნენ იგინი და მათს ნამოქმედრის საბუთებსაც თითქოს მტერი გადაეფარა. მათს ნამოქმედარ-ნააზრს-კი შეუძლია დღესაც გზა გაგვინათოს, შეცდომებს აგვაცდინოს, გავითვალისწინოს ჩვენის თეატრისა და მის მუშათა ყოფა-ცხოვრება...

გასულ კვირის ნომერში (№ 3) ჩვენ დავბეჭდეთ 1865 წ. დაბა ხონში გამართულ წარმოდგენის პროგრამა. ეს პროგრამა ჩვენ ჯერ კიდევ ამ ოთხი წლის წინად გადმოგვცა ჩვენმა მსახიობ-დრამატურგმა ვ. შალიკაშვილმა და ბედნიერ შემთხვევას უნდა ვუმადლოდეთ, რომ სამუდამოდ არ დაეკარგა ჩვენის თეატრის ისტორიკოსს.

ეს პროგრამა ხელთ რომ არ გვექონოდა, ვინ დაამტკიცებდა, რომ ამ ნახევარი საუკუნის წინადა დაბა ხონში წარმოადგენილ იქნა „გაყრა“ სტუდენტთა სასარგებლოდ და ისიც მხოლოდ ერთის გეარის (თავ. წულუკიძეთა) წვერებისაგან. ეს მოვლენა ბევრს რასმეს გვაგულისხმებს, მაგრამ ამ ეპოქაზე ჩვენ კრიტიკოს-ისტორიკოსის მოვალეობას არ ვეკისრულობთ, არამედ ჩვენს დრამატ. საზოგადოებას მოვალეობათ, რომ იგი თვისის გამგეობით მხოლოდ ანტრეპრენიორის მოვალეობას არ უნდა კმარობდეს... აუცილებლად საქირთა ითავოს ქართული თეატრის მუზეუმის დაარსება, სადაც უნდა შეიკრიბოს ყოველივე ის, რაც ქართულ თეატრსა და მის მუშაობაზე შეეხება...

ამ საქმეს არც ისე დიდი თანხა დასჭირდება, საქირთა მხოლოდ დრამ. საზ. გამგეობამ ცალკე ოთახი მოაწყოს, შკაფი დადგას და ყოველივე გამოგზავნილი ნივთი (სურათები, პროგრამები, აფიშები, ხელთნაწერები, ხელმონაწერები, ალბომები, იუბილიარათაღმი მიძღვნილი ადრესები და სხ.) მუნი შეინახოს დანომრილი.

ჩვენ ჩვენის მხრით ვსთხოვთ სამშობლო სცენის გულშემმატიკვართ, ვისაც-კი მოვბოვება ძველისძველი სურათები (მსახიობ-დრამატურგთა, სასცენო მოღვაწეთა ჯგუფები) ანუ მიწერ-მოწერა, ხელთნაწერები, დაბეჭდილი აფიშა-პროგრამები, გამოგვიგზავნონ. შესაფერ მასალას ქურნალში დაბეჭდეთ და დედნებს დრამ. საზ. გამგეობას გადაეცემთ...

დარწმუნებული ვართ, რომ ვისაც უყვარს ჩვენი ეროვნული და საზოგადოებრივი აღმზრდელი დაწესებულება და მის მსახურთ პატივის სცემს, ჩვენს მოწოდებას ხალისით შეეგებება...

ან დ ე რ კ ი

როს დაობლებულს მთელი სამყარო მოგჩვენება შავ-ბნელ სამარედ, შენც ყველივით მოხვალ საფლავთან და სხვებთან ერთად იტირებ მწარედ...

იტირებ, მაგრამ მოუსვენარი თუ დიქტოლებს იქ მძაფრი ქარი, ცრემლი შეიშრებ, ამას გთხოვ მარტო, და ბრძოლის ხმაზე აელერე ქნარი...

ქნარი

ჩვენი მხარეობა და მოთხოვნები

ნიკო რეულლო და მისი თარგმანი ქართველი პოეტებისა. ამას წინად „სახ. გაზეთ“-ში დაბეჭდილი იყო დრამატურგის შოუკაშვილის წერილი, სადაც, სხვათა შორის, აღნიშნული იყო ჩვენი მწერლობის უნუგეშო მდგომარეობა. სხვაგან შედარებით პატარა ნიჭის სახელი სამშობლოს გარედაც საქმოდ ვრცელდება, რასაც შედეგად მოსდევს მწერლის ქონებრივი უზრუნველყოფა. ჩვენში-კი, რაც უნდა დიდი და ძლიერი ნიჭი აღმოჩნდეს, საქართველოს გარედ სრულებით უტნობია.

რამდენი საეჭვო ღირსების ნაწარმოები ითარგმნება სხვადასხვა უცხო ენიდან რუსულად, ქართველ მწერლებს-კი რუსის საზოგადოება სრულებით არ იცნობს.

ერთის მხრით ამითიც აიხსნება, რომ რუსეთის საზოგადოების საუკეთესო ნაწილსაც-კი არავითარი წარმოადგენა არ აქვს საქართველოზე, იმის კულტურაზე, წარსულსა და აწმყოზე. დავანებთ თავი რუსეთს: ჩვენც მშობლები არიან სომხები და თათრები; ჩვენ მათს თანამედროვე მწერლობას არ ვიცნობთ, ისინი ჩვენსას!

ამი უბო ყოველ ნაბიჯს, ამ ნაკლის შესავსებად წინ წაღმებულს, სიხარულით უნდა მივეგებოთ.

ამ ცოტა ხანში გამოვიდა რუსულ ენაზე ნიკო რეულლოს ქართველ პოეტების თარგმანი. თარგმანში მოთავსებულია ლირიკა ჩვენი საუკეთესო ძველი და ახალი პოეტებისა.

რომ მკითხოთ: რა უფრო ძნელია, კარგი ლექსის დაწერა, თუ მისი კარგად გადათარგმნა, პასუხის მოცემა გამოიჭრდება. ერთსა და მეორე მხარეზე სიძნელე სხვადასხვა გვარია და ამიტომ შედარებაც შეუძლებელია. ორიგინალური ლექსის მთხვევლი თავისუფალი თავის შემოქმედებაში. ის ჰქმნის ისე, როგორც საკუთარი აღმადრენა უკარნახებს.

სულ სხვაგვარია მთარგმნელის მდგომარეობა: ის წინდაწინვე შებორკილია, შეზღუდულია ორიგინალის ჩარჩოებით, და ამიტომ იმის აღმადრენას გაქნება, ფრთების თავისუფლად გაშლა არ შეუძლია.

ყოველ ლექსს აქვს თვისი საკუთარი მუსიკა, რომელიც თვითონ სიტყვებშია შედუღებული. შინაარსის გადაღება დახელოვნებული მთარგმნელისათვის შედარებით ადვილი საქმეა, მაგრამ აი ამ მუსიკის გადატანა ერთი ენიდან მეორეზე მეტად ძნელი და ხშირად შეუძლებელიც. მთარგმნელი თითონ უნდა იყოს ზეგარდმო ნიჭით ცხებული, რომ შეუძლებელი შესძლოს.

ნიკო რეულლო, რომელსაც უკისრია ქართველი პოეტების რუსულად გადათარგმნა, ბუნებას საკმაოდ დაუჯილდოვებია პოეტურის ნიჭით. ამას ჰმოწმობენ მისი ორიგინალური ლექსები რუსულ ენაზე, 1910 წ. გამოცემული.

რა დიდი პოეტიც უნდა აიღოთ, ყველა მისი ნაწარმოები ერთნაირის ღირებისა არ იქნება. გამოჩენილ პოეტებსაც აქვთ ისეთი ლექსები, რომელთა უკეთესი უბრალო მოლექსესაც-იც მოეთხოვება.

იგივე უნდა ითქვას მთარგმნელზედაც. რაც უნდა დახელოვნებული იყოს მთარგმნელი, შეუძლებელია, მისი თარგმანი ერთნაირის ღირებისა იყოს: ზოგი უკეთესი იქნება, ზოგი უარესი.

პოეტური თარგმნა ერთგვარი შემოქმედებაა: რაც უფრო მეტ შთაბეჭდილებას მოახდენს მთარგმნელზე, რაც უფრო ალაფროთვანებს მას და აღძრავს მისი გულის სიმებს, მისი

თარგმანიც უკეთესი გამოვა, რასაკვირველია. ამიტომ ბ. რეულლოს თარგმანიც უნაკლულო არ არის. ზოგიერთი თარგმანი დედანთან დაშორებულია, ზოგი სისწორით არ გამოგვეცემს დედანის აზრს, ზოგი თარგმანი პოეზიის მხრივ სუსტია, ხოლო საერთოდ მთელი წიგნი კერძოდ ჩემზე კარგ შთაბეჭდილებას ტევებს. მაგ. ველოშვილის ზოგიერთი ლექსი ისე საუსებოვოდ არის გადათარგმნილი, რომ ორიგინალს არ ჩამოუვარდება. თარგმანის ერთ დიდ ღირსებას ის შეადგენს, რომ რამდენადაც კი შესაძლებელია, დაცულია ორიგინალის რითმი, ლექსთა წყობა.

საერთოდ ბ. რეულლო დიდი მადლობის, თანაგრძობისა და მასთან წახალისების ღირსია. თამაშად შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ ჩვენი თანამედროვე პოეზია ისეთ საუნჯეს წარმოადგენს, რომ ჩვენზე უფრო ბედნიერ ერს შეუძლია მითი თავი მოიწონოს. ეს პოეზია ნაყოფი არაა ღრმა კულტურისა და ქართველი ერის ძლიერი სულისა.

რაც უფრო უკედ გავვიცნობენ ამ მხრივ ჩვენი მეზობლები, მით უმჯობესია ჩვენი ცხოვრებისა და მწერლობისათვის.

ამიტომ ყოველ ამგვარ საქმეს, რომელსაც ბ. რეულლო შესდგამია, სიამოვნებით უნდა მივხედებოდეთ და ვუსურვოთ გამარჯვება.

ვ. კეიხელი

პ ი ს პ ი ს ი

მოვეცეკვო, მომიხარიან კისკასი, ხალისიანი!
 თან მომტირიან თვალ-ლურჯა აცრემლებულნი იანი!
 მინდა გადმოგვცეთ სალამი ამწყანებული მთებისა,
 საფრთხანავარდო ზღაპრები უმწიკვლო ყვავილებისა!
 წალკოტის კალთა-უბეში მოვიმღეროდი, ვხარობდი!
 უმანკო გრძნობა-ალერსით ტყის დობილ ქალებს ცეკვარობდი!
 რა შეედრება ნისლეში ჯიხვ-ირმებს საქართველოსას,
 სისხლით და ცრემლით დაბასმულ გულ-საკნძს ტურფა მდღელოსას!
 მოგხტივარ, მოვითამაშებ ლაღი და კისკას ხ?იანი!
 იხარე, ჩემო ქვეყანავ! არ ვნახო გაშლილ თმიანი!..

ქ. კეიხელი

ვლ. ალექსი-მესხიშვილი
პროვინციაში წარმოდგენების
გასამართვად გამგზავრების
გამო.

შეზოგვილი არტისტი

ეს არც მთლად სიმბოლოა. ვინც თვალყურს აღდევნებს რუსეთის თეატრალურ ცხოვრებას, უთუოდ შენიშნავდა, რომ ეს დებულება უკვე მრავალთაგან აღვიარებულია.

ამბობენ, რომ დღევანდელი ქურუმი სცენისა შეზოგვილია რეჟისორისა, დეკორატორ-მხატვარისა, საზოგადოდ ტენიკური მორთულობისა და მუსიკოსთა მიერაც-კი, ეს ერთის მხრით, მეორეთი-კი — მისი ბატონ-პატრონ ანტრეპრენიორის მიერ.

დღევანდელ რთულ და საარაკოდ რეალურ ან მომზიბლავად ფანტასტიურ სცენის მოწყობილებაში მსახიობი თითქო იჩრდილება, თითქო მისი შემოქმედება მხოლოდ ხელს უწყობს მაყურებლის წინ ვადაშლილ სანახაობას, თითქო მსახიობიც ამ მორთულობის ერთ ერთი ნაწილაკია და არა ეს მორთულობა მისი სამოსელი და გვირგვინი. დეკორატორ-მხატვარი გამოდის წინ, ნიჭიერი ბუტაფორი და აგერ, ვთქვათ, რეალურად მოდერებულ ატმის ყვეილიში რეჟისორსა ხედავთ მომღიმარეს. მსახიობი კი ამავე ატმის ხის ძირში მიკრუნჩხულია. მყურებელი, მაყურებელი მინდაო, თითქო გაიძახის დღევანდელი თეატრი და არა მისქენჯლი! ამას კიდევ მიუმატეთ რეჟისორის მიერ შექმნილი ფსიხოლოგიური ჩარჩო: — მე ასეთი სახე მინდა თქვენგან შეიქმნასო! — ეუბნება იგი მსა-

ხიობს და მსახიობის ინდივიდუალობას, მის მხატვრულ „მეს“ უკან აყენებს.

— ყველა ამ სტანისლაესკებმა მსახიობი დაგვიკარგესო! — მოსთქვამს ერთი ჯგუფი მწერლებისა.

მაშასადამე საქმე არც ისე სახუმრო ყოფილა. ამ ბოლო ხანებში მაინც თანდათან უფრო მძლავრად გაისმის ხმა მსახიობთა გამოსარჩლებისა. და არ შეიძლება, საქმეს თუ ჩაუკვირდით, არ იგრძნოთ, რომ ამ განგავს თავის საფუძვლად ერთგვარი სიმართლე უძგეს.

რაც შეეხება მსახიობის ანტრეპრენიორთან დამოკიდებულებას, ეს ხომ მართლაც ყოველად შეუწყნარებლად არის დღესაც მოგვარებული და აი დღეს მოსკოვში თავმოყრილნი არიან მსახიობთა დღევგატები-წარმომადგენელნი, რომ ხელახლა გადასინჯონ ვგრედ წოდებული „ნორმალური“ ხელშეკრულება და ხელა მაინც გაასაშვალონ საქმის ხელმძღვანელისა და მუშაკ-მსახიობის დამოკიდებულებანი. სხვა ათას წერილმან და მსხვილმან მხარეს ამ ჟამად რომ კიდევცა დავეზხოვოთ, მარტო „გრაციული“ დღეები ანტრეპრენიორის სასარგებლოდ ხელშეკრულობაში სავალდებულოდ დადგენილი, თავსაშტერეე საგნად გამხდარა. როგორც ვიცით, ეს „გრაციული“ დღეები ნიშნავს ანტრეპრენიორის უფლებას, რომ ჯამაგირის მოცემა მსახიობს ვადაზე ვადაუცილოს. ეს ვითომ შევლავათა ანტრეპრენიორისათვის: შეიძლება ვადაზე არა აქვს ფული, მაგრამ ან 10 დღეში იზოვნოს, მოავგაროსო. მაგრამ წარმოიდგინეთ მსახიობის მდგომარეობაც, რომელმაც, როგორც ყოველმა მოჯამაგირემ, თავის ჯამაგირს შეუფარდა ცხოვრება, ჯამაგირი-კი ვადაზე ვერ მიიღო. რა უნდა ქმნას მსახიობმა? — ვალი ვალს უნდა დაადვას და ვაჯახირებით უცადოს „გრაციული“ დღეთა დასრულებას. ბევრს თაბირობენ ამ ჟამად ამის შესახებ და სრულიად სამართლიანად აღნიშნავენ „გრაციულ“ დღეთა მოწინააღმდეგენი, რომ ის ანტრეპრენიოს ვერაფერი საიმედოა, რომელიც თავის იმედებს მხოლოდ კასაზე ამყარებს და „გრაციებს“ ანგარიშს უწყევსო. ის, რაც „გრაციების“ დღეებში შესაძლებელია, აღრევეც შეიძლება ვასაშვალდესო.

ასე და ამ გვარად მუშაკ-მსახიობს ორი

მხრიდან ხელ-ფეხი ებოჭვის და გასაქანი არა აქვს.

იდეური მხრით ჩრდილავენ, კომერციულად სჩავრავენ.

ეს უქანასენელი, რა თქმა უნდა, უფრო ძნელი დასაძლევია, მაგრამ არც ეგ არის უსაშველო და პირველი-კი...

მაგრამ, ჩემის ფიქრით, აი რაშია საქმე: —უკიდურესობაში.

უკიდურესად საინდივიდუალო იყო წინანდელი თეატრი, ასპარეზი მხოლოდ თითო ორმოცდაათა და სხვებ „სავამუშეო“ საქმე, მოუწყობელი, მოურთველი, უნასამლო და სხვ. მაგრამ იმ ზოგიერთთა მხატვრული „მე“ მაინც თავისუფალი იყო და მსახიობის შემოქმედება არ იყო მომწყვდელი დღევანდელ ფარგლებში. დღეს კი, როგორც ზემოდაც მოვიხსენიებუ, მეორე უკიდურესობა დამყარდა.

რაღა თქმა უნდა, უკიდურესობა, ხელოვნების საქმეში მაინც, დიდად დასაგმობია და ჩემის ფიქრით, თეატრი სწორედ მაშინ იქმნება ღირსეულს სიპაღვრეზე, როდესაც მთელი მისი შემადგენლოა თანაბრად შეუწყობს ხელს მის წარმატებას. კერძოდ არც ერთმა შემადგენელმა არ უნდა იკისროს პირველობა, წინ გამოიწევა, თორემ მუდამ ისეთ უკმაყოფილებას გამოიწვევს, როგორსაც იწვევდა ძველი და ეხლა ახალი თეატრი. ეს უბრალოთაც აიხსნება: აღმნიანის თავი, გული, ხელები ყველანი უკეთუ რიგზე ასრულებენ თავის დანიშნულებას, აღმნიანიც ჯანსაღია, საგრამ თუ გადაუხვიეს მოვალეობის ასრულებას და გულმა, მგალთად, თავობა მოინება და ს.ბუღრიდან ამოხტა, უთუოდ დღი აურზაური მოხდება. არც თავმა უნდა გადაუხვიოს თავის დანიშნულებას, მუხებდავად იმისა, რომ ის თავია და ყველა სხვა ნაწილს განაგებს. ეგრეა აქაც. რეჟისორიც, მსახიობიც, მხატვარ-დემკორატორიც და სხვა ესეთი ნაწილები არიან და მათ მხოლოდ მთელი სხეულის—თეატრის—სამსახური ჰმართებთ და უწინარეს ყოვლისა „დღევანდელ გმირს“ რეჟისორს არა მართებს უთუოდ პირველობა თვითონ დაიჩემოს, თუმცა ყოველივეს იგი განაგებს და თავობს.

აქ მოყვანილი საკითხები ჩვენი ქართული სცენის მუშაკთათვისაც ფრიად ანგარიშგასაწე-

ვია, რადგან ჩვენი რეჟისურაც ახლა ფეხს იდგამს და ჩვენი ანტრეპრიზაც ახლა ყალიბდება. მასისადამე მომავალ ყრილობაზე ეს „შეზოქვა არტისტისა“ თვალწინ უნდა გვედგეს და უნდა ვეცადნეთ, რომ უსამართლობა ჩვენც არ ჩავიდინოთ.

მეგობრობა

„დიდებული ქართველი მოცეკვე“
(„La grande danseuse georgienne“)

ჩვენმა თანამემამულემ, ელენე ჩერქეზი-შვილმა ამ მოკლე დროში მოიხვეჭა დიდი სახელი, როგორც განსაკუთრებით ნიჭიერმა მოცეკვემ. პარიზის თითქმის ყველა გაზეთი იმის ქებაშია.

აი რასა სწერს Comœdia Illustré (№ 10): „ღაბადებული საქართველოში, ელი ჩეროვი (ჩერქეზი-შვილი) პირველი ქართველი ქალია, რომელმაც სძლია ცრუმეხედულება თავის ქვეყნისა და გამოვიდა საცეკვაოდ სცენაზე. ცნობილი მოცეკვევის მარშევის მ-წაფემ, ელი ჩეროვმა, პირველად უფრო სახელი გაუთქვა თავის მასწავლებელს, რომელთან ერთად მან შემოიარა ერთი ნაწილი რუსეთისა და ყველგან აღტაცებაში მოიყვანა საზოგადოება. ცოტა ხანი დაჰყო მან ანვერში, სადაც ცე-

ელენე ჩერქეზი-შვილი
ცეკვის დროს.

კვავდა პოლ ჟორჟის თეატრში. შემდეგ ეს ნარნარი ბალერინა მიიწვია ბ. პოლ ფრანკმა „თეატრ-იმპერიალში“, სადაც ყოველ საღამოს პარიზის რჩეული საზოგადოება ალტაცებაში მოდის ხოლმე მისი თამაშით.

„ქანი ელი ჩეროვი ნამდვილი არტისტია ბუნებით, გატაცებულია ხელოვნებით, რომელიც მას ნებას აძლევს გამოაშკარავოს უცხო მშვენიერება კავკასიელ ქალებისა; მას აქვს განძრახვა ცეკვით და მოძრაობით დასურათოს ლექსები და გადმოცემანი ძველი კოლხიდისა. მისი ცეკვა, თავისებურ არტისტიულ ხასიათისა, მშვენიერდება ნამდვილ ნიჭიერებისა და სიმპატიურ არტისტულად მოეღის საზოგადო ენტუზიაზმი...“

„Le Monde Illustré“ სწერს:

„ყოველი მხატვარი, ყოველი მოქანდაკე, ყოველი ნამდვილი არტისტი უსათუოდ წავა ჰნახოს და ტაში დაუკრას აღდებულ მოცეკვავე ქალს—ელი ჩეროვს—ყველა, ვისაც-კი უყვარს მიმიკა და საპლასტიკო ხელოვნება“.

ელენა ჩერაჰეიშვილი

ცეკვის დროს.

ეურნალი „La Griffe“ სწერს:

„ელი ჩეროვი (ჩერაჰეიშვილი) თავის გასაცარი ცეკვით იპყრობს თვალს და ჰზიბლავს გრძნობას. ელი ჩეროვი ბუნებით უხედად დაჯილდოებულია, იგი შორს წავა: იგი ნამდვილი არტისტია“.

პარიზში სახელის მოხვეჭა ძალიან ძნელია და თუ ელენე ჩერაჰეიშვილი იქაც გზა გაიკავა, ამის მიზეზი მართა ცეკვა-კი არ არის: ამისთვის საჭიროა კიდევ შემოქმედების თავისებური ნიჭი. სწორედ ეს ნიჭი გამოიჩინა ელენე ჩერაჰეიშვილი და ამით მიიქცია ყურადღება არტისტების და საზოგადოებისა. აი რაში იხატება ეს ნიჭი: ჩერაჰეიშვილი იღებს უბრალო ხალხურ სიმღერას, ზღაპარს, გადმოცემას და ცეკვით ასურათებს და აფერადებს მათს შინაარსს. სწორედ ამ დასურათებაში იხატება მისი შემოქმედებითი ნიჭი. პარიზის საზოგადოება ძლიერ განვითარებულია და უბრალო ცეკვით, თუნდაც რომ ძალიან ხელოვნურად იყოს იგი ასრულებული, იმას ვერ გაიტაცებ. მაგრამ იგივე საზოგადოება დიდს ყურადღებით ექცევა, როცა შეამჩნევს ფსიქოლოგიურ სურათს სხვადასხვა ცხოვრებისას, სხვადასხვა ერისას.

ელენე ჩერაჰეიშვილია შესძლო, გამოეხატა სწორედ ეს სურათები ჩვენი ცხოვრებიდან, სულის მოძრაობა ჩვენი ერისა, ქართულ „ნანას“, „აიდა გოგონას“, ქართულ ტილობასს და ამისთანა სხვას, ცეკვით გადმოცემულს და განსახიერებულს, დიდ ალტაცებაში მოჰყავს თურმე საზოგადოება პარიზში.

ჩვენც გულწრფელად ვუსურვებთ სრულს გამარჯვებას ჩვენს ნიჭიერს თანამემამულეს *).

გ. გვაზავა

*) ელენე ჩერაჰეიშვილი, რომელმაც თავისებურის ხელოვნურის ცეკვა-თამაშით ევროპაში თავი ისახელა, გარეკახელია, დიბადა სოფ. თოხლიურში (თბილისის მაზ., სართიქალ. ნაწ.) დაახლოებით 1888 წ., მამა მისი იყო ნიკოლოზ ჩერაჰეიშვილი. ადრე დაობდა. საშუალო განათლების კურსი შეისრულა თბილისის დედათა ინსტიტუტში 1906 თუ მ. ჩერაჰეიშვილი 1907 წ. სწორედ ამ ხანებში ჰნა-სწავლის დროს ხა თბილისში საცეკვაოდ ჩამოსული გამოჩენილი მოცეკვავე ანდრე-დუჟანი და მისით მოხიბულმა გადასწყვიტა საცეკვაო ხელოვნების შესწავლა. სცენაზე გამოვიდა სწავლის დროსვე პირველად პეტერბურგისა და მოსკოვის სცენაზე, შემდეგ ბელგიას წავიდა და ანვერში დიდად გაითქვა სახელი, შემდეგ პარიზში მიიწვიეს და ამ უმად თამაშობს პარიზის „თეატრ-იმპერიალში“.

რედ.

ქ. მსაჯი

ქეთ. დრამ. სახ-ის გამგეობის პირველი თავმჯდომარე და პიესა „ბრმის“ ავტორი.

ქ ე გ ლ ი

— ჩქარა, თქვენი ქირიმე, ჩქარა!—ვედრებით მიმართა მუშებს ახალგაზდა ქალმა და სასაფლაოს მწვანეზე ნელად დაეშო.

მთვარე ამაყად ამოკურდა ღრუბლებ-შუა, განმარტოებულ საყდრის გუმბათს გაუსწორდა და მიცვალებულთა ლოდებს სასოების შუქი მოაფინა.

გარემოს ტკილად ეძინა...

არც ეტლთა ხმაურობა, არც აღამიანთა სიმღერა თუ მოთქმა, არ არღვევდა სამარისებერ მყუდროებას... სასაფლაოს ყვავილები საამოდ ფუშინავდენ...

მთვარის შუქზე კარგად გაარჩევდით ექვს მუშას, რომელნიც განწირულებით მიაგორებდენ ერთ დიდ ქვას, რომელსაც ძველის საძირკვლის მოხაზულება უფრო ეტყობოდა...

ახალგაზდა ქალი ხელების კანკალით შეეხო ქვას, მაგრამ წამსვე უკან დაიწია და ახლად გათხრილ სამარეს გარინდებით დააკქარდა.

— ჩემს სიყვარულს ქვა უნდა დაედაღო, — ცრემლოვრავით წარმოსთქვა მან და შედონებით ხეს მიეყრდნო.

II

— უჩქარეთ, უჩქარეთ, თქვენი ქირიმე! კვლავ მიმართა ქალმა მუშებს.

ცოცხალი შემდეგ საფლავზე უკვე აღმართული იყო პატარა ძველი, რომლის ერთ პირზე სხვილი ასოებით ჩანდა აღმოკვეთილი:

„არა თუ მე შენთვის, — შენ ჩემთვის!..“

მიღებული მთვარე უფსკრულისაკენ მისცურავდა, ხომლი ცახცახით კრთებოდა და გაფთვრებულ სივრცეს მკრთალი ნათელი ეფინებოდა...

— ჩემო ძვირფასო! — გაისმა სასოწარკვეთილი ქეთინის ხმა, — მე შენ უკანასკნელი ყვავილი მოგიტანე, ნიშნად იმ დაღუპულ ნეტარებისა, რომელსაც ჩვენ მივესწრაფოდით; აი, ეს ია, მზემ დააქანო, მაგრამ მე ცრემლებით გავაცოცხლე, რომ შენთვის სურნელი ეკმია. ეს ნარგვიზი ჩემი მოვლილია, ჩემის სულთ ალზრდილი... სულო სიცოცხლისა! მე შენი სიყვარული მზეს გავაცან, ვარსკვლავებს გავუმხილე... ბუღბუღმა უკვე იცის ის ჰანგი, რომელიც შენ მიმდგრე ერთხელ, გახაფხულის საღამოს... ოჰ, რა ნეტარი საღამო იყო, რანაირ შურით შემოგეცქეროდა შეყვარებული ვარდის მგოსანი!..

III

შენ ჩემი ბუღბუღი იყავ, ჩემი სიცოცხლისა და სიყვარულის ბუღბუღი!..

ქალს ქეთინმა სძლია...

— ხა, ხა, ხა, ხა, ხა!..

შმაგვით ვადიკისკისა მან და ხელები ჰაერს გაუწოდა...

აღმოსავლეთის თეთრ ცაზე ცეცხლის ბურთი ამოვარვარდა, ახავერდებულ ქალა-მთებს ეამბორა და ნამით დართვილული დედამიწა ოქროს ფერად ააციმიკიმა.

ტყეში სმენის დამატკობელი ფრინველთა ხევისური გაისმა.

ბუღბუღი-კი თავის საყვარელ ვარდის ბუჩქზე მწუხარედ სტვენდა, — ივლოვდა კოკორს, რომელიც გუშინ ჰაბუქმა მოსწყვიტა და სატრფოს ძღვნად მიუტანა.

— ხა, ხა, ხა, ხა, ხა!..

გაისმა კიდევ სასაფლაოს ბუჩქთა შორის და არე-მარე ღუმიღმა და მწუხარებამ მოიცვა... სასაფლაოს კარებიდან სირბილით გამოვარდა გაფთვრებული ქალი და მისკენ მიმავალ მგზავრს თამამად შესძახა:

— „არა თუ მე შენთვის, — შენ ჩემთვის!..“ მგზავრი გაშეშდა.

ქალი კი შმაგად გარბოდა და მის უნუგეშო მიმკვდარებულ კისკისს ხმას დიდის ცელქი ნიაფი შორს, შორს მიაკოლობდა...
ღარია ახველდიანისა

ს ი ნ ა თ ლ ე

(იხ „თეატრი და ცხოვრება“ № 3)

მოქმედება მეორე

სურათი II

დაბურული ტყე. უცნაურად დაკლანძობი ხეები. ქოხი. ქოხის წინ ორი ბოძი, ერთზე კატა, მეორეზე ყვავი. მიწაზე, ქოხის წინ ცეცხლი, ცეცხლზე ზედადგარი, ზედადგარზე ქვაბი. **ჯადოსანი** რალაქას ხარშავს. რამდენიმე ქაჯები და ეშმაკები დახტიან, უცნაურად ცეკვავენ. ისმის გულშემზარავი ხმები: ხრუტუნი, კნავილი, ხარხარი, დღუილი და სხვა. აქ-აქ ჩანდისხან ალი ამოვარდება. ქოხის ახლოს რალაქ სახიზლარი ქმნილებანი დაბობდავენ, ერთმანეთს, ეცილებიან, ჩხუბობენ. **პირველი, მეორე და მესამე ეშმაკი.**

პირ. ეშმ. ბებრუტუნა რალაქ ფაჯაუტუცოია... ალბად გემრიელს ლუქმას მოვლის.

მეორ. ეშმ. გემრიელს? მე შენ გითხრა შენ მოგართმევენ.

მეს. ეშმ. როდემდის უნდა იყოს ასე? მუშაობით სული გეჭვრება, შიმშილით კუჭი გვიწყობა.

პირ. ეშმ. დღე და ღამე დაფწაწალებთ, მოსვენება არა გვაქვს და ჯილდოდ კი გამოღრუნდილ ძვალს ოუ გადმოგვიგდებენ.

მეს. ეშმ. იმლაშინდელისა არ იყოს. სოფელში გამზავნა, ვილაც მოვასშე თურმე კვდებოდა, მაგისი დიდი მეგობარი. ამ მოვასშის სული უნდა მომეტანა. ის იყო სოფელს მიუახლოვდი, ვილაცა ბერს შევეჯავხე, პირჯვარი გადაიწერა და გადმომაფურცხა. ისე დავიკლანქნი, ისე დავიკრუნჩხე, —მეგონა იქვე გავთავდებოდი. როგორც იყო სული მოვიბრუნე და შევედი სოფელში. ახლა აქ ვილაც ქალი შემომეფეთა: დაჰგვიანებოდა, მოარბოდა და ხმა მაღლა ლოცვებს გაჰკიოდა. ამირია ამ ლოცვებმა გზა და კვალი, ვეღარც ქუჩა გავარჩიე, ვეღარც მოვადანი, მთელი ღამე ვიხეტიალე და გათენებისას ძლივს მივაგენი მოვასშის სახლს, —სულთმობრძავი იყო. შევედი, მივესალმე. „რისთვის მოთარეულ ხარ? —ო—, შენი სულისათვის, შენი სულის პირიმე? —მეთქი. „სარგებელს რას მაძლევ? —ო? იქაც კი სარგებელი აგონდებოდა. მაგრამ პასუხი ვეღარ მოვასწარი, ერთი დიხსრიტინა და სულიც ამოსძვრა... წავადლე ხელი და მოურბენიე ცხელცხელი სული ჩვენს ბა-

ტონ-პატრონს... გაუხარდა, რა გაუხარდა... ,სახუქრის ღირსი ხარო, წაიდ ამ სულის პატრონის ლეში შენთვის მიჩუქებიაო“.

მეორ. ეშმ. კარგი და გემრიელი ლუქმა უფეშქაშნია?..

მეს. ეშმ. რას ამბობ, ძმაო! ჯერ სული ისე ჰყარდა, მომქონდა სულ ცხვირს მაქემინებდა და ახლა იმის ლეში რა იქნებოდა... არც კი მიეკარებოდა... .

მეორ. ეშმ. მეც ეს რამდენი ხანია მეფე ჯიმშერის ოჯახს დარაჯად უღვევარ, მთელი ღამეები დაღეტიალებ... ახლა ძლივს გამანათვისულვლა... დღეს მეგონა უნდა მოიყვანოს მეფის შვილი.

პირ. ეშმ. ვერ ხედავ ბებრუტუნას; რა ყოფაშია? მაგას მოვლის.

მეორ. ეშმ. ჰე, რა გემრიელი იქნება მერე... .

მეს. ეშმ. მე და შენ კი არა გავცხდება რა...

პირ. ეშმ. ლაჩრები და უხეიროები ვართ, თორემ... .

მეორ. ეშმ. თორემ?.. მე ვიცი ყურბებზე ხახვს დაპირიდი... ერთი დაგიბღვიროს და მგონია სოროც კი ვერ იპოვნო დასამალავა... .

მეს. ეშმ. რას გააწყობ ძამიაფ?.. ძალა აღმართსა ჰხნავსო, ნათქვამია... .

პირ. ეშმ. ძალა, ძალა... განა ჩვენ კი ძელა არა გვაქს. აბა პირი შევკრათ და ერთმანეთს მხარი დაუქვიროთ... შენ პირის შეყვრას ეხუმრები თუ?.. აბა პირი შევკრათ, ფენი არსად გავსდვათ, ხელი არას მოვკიდოთ... ენახოთ, გავიტანთ ჩვენსას თუ არა... არ მინდა და არ ვიმუშავებ.. თუ მაქმევე, მასმევე?.. კეთილი! ვიმუშავებ... თუ არა და.. ხელსაც არ გავძრავ... .

მეორ. ეშმ. მართლა, კაცო... ეგ კარგია რამ არი.

მეს. ეშმ. ჰოდა, მაშ, თუ ამაღამ კარგად არ გავვიმასპინძლდებიან, ხვალღიდან არ ვიმუშაოთ.

მეორ. და მეს. ეშმ. არ ვიმუშაოთ, არ ვიმუშაოთ. (სტუქსაობით და ტყეკით ტყეში მიარბიან. პირველი ეშმაკი ჯადოსანს მიუახლოვდება)

პირ. ეშმ. ბებო, ა—ა ბები!.. შიმშილით კუჭი მიხმება... ერთი ლუქმა გადმოვიღე... .

ჯადოს. ემანდღდან წაშავდი, თორემ ასთე

მათრახებს მოგართმევ, რომ ზურგი სულ ავი-
ლილაო...

პირ. ეშმ. მაშ, კი ამბავს არ გეტყვი.
ისეთი რამ ვიცი, რომ... რომ...

ჯად. წამოროშე რაც ენახე ვაღვია და
ლუკმა მერმე ითხოვე...

პირ. ეშმ. ბები, იცი... ხა, ხა, ხა... ჩეე-
ნები პირის შეგვერას აპირებენ... შიმშილით
ვიხოცებითო... მუშაობით წელს გვეწყვეტენო
და ლუკმას კი არ გვაძლევენო... ხვალდან არ
ვიმუშავებთო.

ჯად. რაო?.. დიდხანია რკინის მათრა-
ხები არ უგვმიათ... ეშამფურებს კი ხელად
დავიმზადებ... აჰა, შთანთქე, შე გაუმძღარო!
(გაღმოუგდებს ძვალს) ემანდ ჯოჯოხეთის მადლი
არ გავიწყებს და შენც იმათ არ აპყვე, თორემ
ხომ იცია... ერთი მოვიდეს ჩემი შვილი... მე
ვაჩვენებ მაგათ პირი! შეეკრას. (შეშობიანს შე-
რე და შესმე ეშმაკი)

მეორ. და მეს. ეშმ. მოდის, მოდის...
მოპყავს, მოპყავს!..

ჯად. ვინ მოდის?.. (გამოჩნდება დავრიში,

მსრუბზე ავთანდილი უზის. მოაფანს და ვაღ-
სანის წინ ჩამოსვამს ავთანდილს) შვილო, ძლივს
არ დაბრუნდი... მეკი ჩემი დამემართა, გული
გადმომიბრუნდა... ვინ იცის, რა არ'ვიფიქრე...
(მივა და ავთანდილს სორცს უშინჯავს) ჰმ! მსუ-
ქანი კია... რბილი ხორცი ექნება... (ავთანდილი
ხელს ჰჭრავს)

ავთანდ. გამეცალიე, ბებრუცანავ! (დაფრიმს)
აქ სად მომიყვანე?.. გამიშვი, თორემ მამაჩემი
თავის ჯარით მოვა და სულ ლუკმა-ლუკმა
აგკუწავით...

პირ. ეშმ. ჰე—ე, რა ფიცხი რამა ყოფი-
ლა... მალე მოგარჯულებთ და დაგამშვიდებთ,

(ეელზე თითს ისვამს) ჯერ ხიკ, ხიკ... მერმე
ცხელ წყალში კუკუ,—კუკუ... მერმე ტაფაში,—
ში-ში... ისე დაიბროწები, ბელზელის მადლმა,
ლუკმა ას ოქროდ ელირები...

დავ. დანებეთ ბაღს თავი... სულ ჭამა-
ზედ არ გიქირავთ თვალი... რით ვერ გაძელით?

ჯად. უი, ჩემო ძვირფასო, მაგათ გაუმძ-
ღარ კუკუ რა ვააძღობს... ახლა რა განუძრა-
ხიათ... შიმშილით გვხოცავენო, მუშაობით წელ-
სა გვეწყვეტენო...ქა,პირის შეეკრა დაუპირებით...

დავ. რაო, რაო?.. თქვენც აღამიანებში
გაერიეთ?.. მომეცი, დედი, მათრახი... (ვადოსანი
მაწყვდის)

ღაერ. (შეორე ეშმაკს) შენ არ იმუშავებ.
მეორ. ეშმ. არა, ბატონო... ფვიცავ ჯოჯოხეთს... გიყი ხომ არა ვარ?... რა მაკლია... ან მართოდ რას უნდა გავხდეთ...

ღაერ. (შესამე ეშმაკს) მაშ, შენ გინდა?
მეს. ეშმ. მე არა, ბატონო, მე არა. (უჩვენებს ზირს. ეშმაკზე) აი ეს ვაბუნტებს... ამან გვირჩია, მაგრამ ჩვენ არ დავსთანხმდით...

ღაერ. (შეფარდება ზირ. ეშმ.) ჰა-ა, მაშ შენ?.. (დაჭკრავს მათრახს)

პირვ. ეშმ. ვაიმე... მე არა!.. ბები, მე არ შევგატყობინე?.. მე არ ვითხარი პირის შეცვრას აპირებებ მეტეტი?

ჯად. მართალია მაგან შემატყობინა... მაგრამ ერთი მეორეხედ უკეთესია... სამივეს რომ კაი-კაი მიატყა, არ აწყენთ...

ღაერ. ბელი თქვენი, რომ არა მცალიან თქვენთვის... მოიტა ჯაქვი, დედი! (ჯადოსანი ჯაჭვს მიაწვდის. შეორე და შესამე ეშმაკს) წაიყვათ ეს ბაღი და ემანდ ქოხის გვერდზე დაბით... ვაი თქვენს ტყავს, თუ წაგივლიათ... (პირვ. ეშმაკს) შენ წადი და შარა გზახედ უღარაჯე. თუ გამოჩნდა ვინმე, მაშინადვე შემატყობინე... (პირვ. ეშმაკი მიდის. შეორე და შესამე ეშმ. აფთხადის წაყვლებს ხელს, აფთხადილი არა ჰქნებდება. ძალით მიჰყავთ)

ავთ. (ეფირის) გამიშვით, გამიშვით!.. მოიცა სპასალარი მოვა და სულ შუბით დაგებრიტავთ.

მეორ. ეშმ. წამოდი, წამოდი... მართლა რა რბილი ხორცი ჰქონია.— (წაიყვანენ და ჯაჭვით ხეზე მიაბამენ)

ჯად. (დავრძის). რაღას აგვიანებთ... გამოსკუტი ყელი... წყალი მზათა მაქვს... ვიცი, შეილო, მშვიტი იქნები...

ღაერ. არა, დედი, ვე ბაღი სხვა საქმისთვის მიქრია... გამოქირებს საქმე ფერიგებმა... ხელს ძლიერ მიშლიან... და თუ ასე თუ ისე ფერიგები არ მოვსებ, ცუდათ წავა ჩვენი საქმეები. მე იმათ სამფლობელოში ვერ შემესვლება... დაქვრით იმათ ვერ დავიქვრ, თუ ოქროს შანდლი, რომელიც ცხრა მთას იქით გამოქვებულშია შენახული, ხელში არ ჩავიგდე... მე იქ ვერ მივუდგები და ვე ბაღი კი მიღწევს და გამოიტანს შანდალს. მაგას ფერიგები სწყალობენ და ყველგან მუღუშებენ. ერთი სიტყვით

მაგ ბაღში ის შანდალი აქ უნდა მომიტანოს და მაშინ ფერიგები ჩემს ხელში იქნებიან... აბა, დედი, გეკნება რამ ლუკმა, პატარას დაგნაყრდები და მერმე მაგ ბაღს ვავამზავებ.

ჯად. შენი ნებაა, ჩემო კარგო... მე კი მეგონა შესანიშნავ ვახშამს მოუშაადებ ჩემს შვილს მეტეტი... მიზრძანდი შვინით... ცოტა რამ შეგინახე და მიირთვი... (შედას შეგნით)

მეორ. ეშმ. მაშ, ამაღამაც მშვიდები უნდა ვიყოთ! ჰე-ე, რა სუკები დავკარგეთ?.. ბიჭო, მოდი ვაუშვით ე ბაღი.. მერე გამოულდეთ, შორს ვერსად წავივია, დავიქროთ და ერთხელ მაინც ვავძლებით კარგად...

მეს. ეშმ. მერე, რა დღეს დავიკვირან... მგონია ცხელი შამფურებით...

მეორ. ეშმ. სულელო, გეტყვით ფერიამ გაანთავისუფლა თქო... და ფერიასთან ჩვენ რას გავხდებით... ჯერ თავადაც ვერ მოუვლია ფერიებისათვის, ეშინიან და ჩვენ რაღა შეგვიძლიან.

მეს. ეშმ. ეგ კი მართალია... მაგრამ ეშინიან...

მეორ. ეშმ. მართალია და წადი და ახსენი... მე მოგეფარები და გიღარაჯებ... რისა გეშინიან?.. ხელად ახსნი, მერმე ყვირილი მოერთოთ და დავედვენოთ ბაღს.

მეს. ეშმ. (მადის აფთხადითან, უნდა ახსნას)

მეორ. ეშმ. (ეფირის) არიქა, მიშველეთ... ბაღი აუშეა!.. მიშველეთ (ქოხიდან გამოვარდებიან დაფრიშო მათრახით და ჯადოსანი კასრებული შამფურით. დაფრიშო შეფარდება შესამე ეშმ. და სცემს)

ღაერ. ჰაი, შე ძაღლო, ვერე სღარაჯობ?..

მეს. ეშმ. მე არა, შენი ჰირიმე, მაგან გამბრეყვა, წადი, ჯაქვი ვამაგრეთ და თითონ კი ყვირილი მოართო...

ღაერ. (შეფარდება შეორე ეშმაკს. სცემს) ესეც შენ...

მეორ. ეშმ. შენი ჰირიმე, ბატონო, ნუ მომკლავ... ჩემი ბრაღი არ არის... მაგას ბაღი უნდა გეშევა და მე ყვირილი ავტებე...

ღაერ. მერე გავისწორდებით... ახლა თქვენთვის არა მცალიან... ახსენით ჯაქვი (აფთხადის ანთავისუფლებს) აბა, ბაღლო, შემეცოდე და შენი მშობლები ხათრიცა მაქვს. წადი, აგერ იმ გზას დაადექი და გ-ჰევი... თუ შეუხევი სადმე, იცოდე დაიდუბები... ცხრა მთას იქით გაახედი, ერთი გამოქვებული დაგხვდება. გამო-

ქვაბულის ბოლოში ოქროს მაგიდა სდგას, მაგიდაზე ოქროს შანდალი. ის შანდალი აქ მომიტანე და მაშინადვე მშობლებთან დაგაბეუნებ... თუ ვაზაში მოგშივდა, აჰა, აი ეს სალამური... დაუპიკარი და უმალ საქმელი მოგერთმევა... მხოლოდ უკან ნუ მოიხედავ და არც არსად შეუხეია... გახსოვდეს: მოიტან შანდალს,— დედამასთან დაგაბრუნებ... გასწი ახლა, დაადექი გზას... (ავთანდილი მიღის)

ჯად. ახლა, ემაგრე რომ უშვებ... წავა კი იქ, სადაც საჭიროა... ვინ იცის აუხვიოს გზას, ან უხვდეს ვინმე...

ღაგრ. ფიქრი ნუ გაქვს... ორი დღეა მშობერია... ცოტას გაცვილებოდა თუ არა მაშინადვე სალამურს მიატანს ხელს: იგემებს სალამურით მირთმეულს საქმელს და უმალ დაავიწყდება ყოველიფერი, რაც ასხოვს: საშობლო, მშობლები და ყოველი, რაც კი აქნობამდისინ მაგის სიცოცხლეში მომხდარა... გახდება ჩემი მონა-მოორჩილი და თაყვანისმცემელი... გადა-

გვარდება სრულიად... აღსრულებს ყოველისფერს ჩემს ნაბრძანებს... მომიტანს შანდალს და ჩემი ნება არ იქნება, დაუბრუნო ბაღლი მშობლებს თუ არა...

ჯად. შენ, ჩემო სიცოცხლე, ყოველისფერი კარგად იცი...

ღაგრ. უკვე გვიანდაა. სადაცა გათენდება... დაუაროთ ჩვენი ღამის ცეკვა და დავიძინოთ... (საზარელი კაჟოფონია და ხმაურობა. ჯადოსანი და დაფრობი უცნაურად ტყუავენ. ეშაქები, ქვემირთები და სწამნელი ქმნილებანი ამათ აჭყუებან. გაათავებს ტექსტს)

ღაგრ. ღამე სიბოროტისა!

ჯად. ძილი ჯოჯოხეთისა.

პირ. ეშმ. სვენება ქვესკნელისა.

მეორ. ეშმ. სიზმარი ქაჯებისა!

მეს. ეშმ. კურთხევა სატანისა!

ყველანი. ბელზეულ, ბელზეულ!

(ქარიშხლი და საზარელი ხმაურობა)

„ქვესკნელი“

ლურჯი სურვილი

რომ უკვდავ მეყო, ღამაზო, მე შენში ჩემი სახელი, მეც ვეახელი ნაცნობ ბაღს, ნაცნობ ბაღს მეც ვეახელი და მსურდა ვარდი მომეცა, უქკნობი ვარდი ქარვისა, რომ სხვას იმ გვარი ყვავილი არვის ჰქონოდა, არვის! მინდოდა ჩემი სახელი, სახელი გამოუცნობი, დარჩენილიყო უკვდავად, ვით ქარვის ვარდი უქკნობი მაგრამ დაიმსხვრა სურვილი, დაიმსხვრა ეს ნეტარება. ჩემს ნაცნობ ბაღსას, ღამაზო, არც ერთი ვარდი არ ება... გადამხმარიყო ვარდნარი, გადამხმარიყო მის ღერო და ეხლა რაღა ვინატრო, და ეხლა ვის რა უმღერო!

„ღაგრ“

წყარო...

წყარო...
 წყარო.— ჩანჩქერი,— პიტალო კლდისა.
 იგია მიწის, ვითა მშობლისა, ძარღვთა ნაყოფი, წამონადენი სვეტა გულისა.
 იგი წმინდაა, ვითა ქალწულის ნაფრქვევი ცრემლი სიხარულისა.
 მისი სათავე კლდისა პირია...
 იქავე ჰყვავის ბუჩქი ვარდისა, სადაც ბინადრობს ნაზი ბულბული, მოტრფე-მალხენი ყვავილებისა.
 წყარო ანკარა...
 მოღის, მოჰხარის არემარესა...

ნადეს გარს ევლება; ფიქვისა ფესვებს ვითა მშებება, ვითაყვანება, იქვე ყვავილთა თაღერსება, ვით მოტრფეს ბაგე, ზე ეკონება, დაენაცვლება...

და სურნელებით შეზავებული, შეკონებული, ვითა გიჟმაჟი, ტრფობის აღერსით გაბრუებული, მობობის თამამად დაქანებული, რომ უნებურად ჩაეშაპს ხევში, ვით მომავალნი მწვრთნელთ კლაპატში...

წყარო...
 წყარო მდინარედ სდუმს, მოღის ხედალ...
 და დღე მზის სხივებს ატანს თვის ცრემლებს... ხოლო საღამოს ტბაში ინთქება, სადაც მღორდება...
ს. გლახაშვილი

მ ქ ე დ ე ლ ი

მუდამ ლამით და ყოველ დღე ჩენს ქალაქში, კომლით სასე, უსინათლო ძველ სარდაფში, მესმის წყნარი, სევდიანი მე სიმღერა: მისში მოსთქვამს დაჩაგრულთა ბედის წერა, უნდო, ღუბჭირ ცხოვრებისგან განწირული— შრომის ცეცხლით ანაკენესი ხმა გმირული...

მე ყურს ვუვადებ, როგორ რეკავს გრდემლზე კვერი როგორ კვდება მუნ სიკოცხლე მშენებელი, როგორ ბრუნავს ყოფნის ჩარხი გაქცეული, იწვის ცრემლი, ფოლაღბედა დაქცეული, ტანჯვის შვილთა, — რომელთაც მზე არ უნახავთ და სიკოცხლის მიზნად შრომა დაუახავთ.

მიყვარს იგი უცნაური, დაფარული ცხოვრების ხმა, რღვევის ხმაში გაბარული, და მქედელი, გამდნარ შანთსა როცა სქედავს, როცა ალში სიკოცხლის სახეს ხედავს, — შეგება მიჰყრობს, მინდა გრძნობით იმას მიეყვი; დაიფიფროლო, საუკუნოდ შიგ დაიწვიე!..

ამ დროს იგი, კვერისა და გრდემლის ხმაზე, თვის საყვარელ სიმღერასა მღერის ასე: — „სიკოცხლო, იჩუხჩუხე, კვლავ ალავე ყოფნის თასი, წმინდა ოფლის ნაკადულით, რომ შეეხედო შენს სამკაულს სიყვარულით, დავეწაფო აართოლებულ ცეცხლის აღებს და შევეერთო აზვირთებულ ძალით-ძალებს!

იჩუხჩუხე! — აუჩქაროს გულმა ძვერა, გამომკლავდეს დაფარული ბედის წერა, რომ დაირღვეს არსებობის სახე ძველი, რომ გაირკვეს სიკოცხლისა განსაცდელი, ცის სახელით, მიწის ბნელით დაფარული, და შეიგნოს დაჩაგრულმა სიყვარული!..

ვინაც კენესის, იმან იცის ყოფნის ვალი! აწმყოსაგან მსხვერპლსა ითხოვს მომავალი: და როდესაც სამსხვერპლოზე იგი დნება, როცა ოფლსა ცხაბე ცრემლი ეთვისება, ის ნაღველი ბძოლის ცეცხლად უნდა იქცეს, ძველი ყოფნა ჩაიტანოს და დაიქცეს!...

სიკოცხლო, იჩუხჩუხე მაშ კვლავ ასე: ცრემლი ცრემლთან შეაზვე და ალავე ყოფნის თასი, წმინდა ოფლის ნაკადულით, რომ შეეხედო შენს სამკაულს სიყვარულით, დავეწაფო ცხოვრებისა ცეცხლის წყაროს, შეუეერთდე იმ ქვეყანას, იმ სამყაროს, სადაც მეფობს და ბატონობს შრომის შვილი, სდ სიკოცხლეს ქედს მოუბრის თვით სიკვდილი“!

მე ყურს ვუვადებ უცნაურსა ამ სიმღერას, გრძნობით ვისმენ დაჩაგრულთა ბედის წერას, და მქედელი გამდნარ შანთსა როცა სქედავს, როცა ალში სიკოცხლისა სახეს ხედავს — ვმღერი! — სრულქმნას სიკოცხლისა რომ ვიხილო... — დაჰკა, დაჰკა გრდემლსა კვერი, შრომის შვილო!

ნ. ჩხვიციანი

სიმბაბუიური განზრახვა

საქართველოს დედა-ქალაქმა თბილისმა თავის საყვარელ მსახიობს კოტე ვიფიანს 45 წლის სისწინო მღაღაწეობის ობობლე უკვე გადაუხდა. კ. ვიფიანი შინაური და გარეგანი ტკივილებით დააფაღებულ, ბნელით მოცულ საქართველოს გლოზინტზე სხვა ორობლე უფლებს აურილ ერის გლომეტკიერებთან ერთად 45 წლის წინად პირველად მოკიანთე შუქურ ვარსკვლავად გამბრწყინდა და ცხოვრების დევისად სამშობლო კულტურის სამსახურს დაისახა. მან ერთხელ აჩუქული გზა, — გზა სარკვლით მოცული, ვაკეცურად განვლდ ბოლომდე. პირადი ბედნიერი ცხოვრება ვიფიანმა ერის სამსხვერპლოზე დასწვა. ნახევარი სუკუნის განმავლობაში იგი თავდაუზოგველად ემსახურა ქართულ სცენას,

ქართულ საქმეს. ამ ხნის განმავლობაში მან სცენიდან კეთილისა და ბორატის მხილებათა ზედმიწევნით ამახვილა ქართველი ხალხის განება და ის მტკიცე თვითგანთრევევის გზაზე შეიქცა. რომელ ქართველს არ მოხვედრია გულში და თავისი ერის ინტერესების დაცვის წაღილ არ აღუძრავს მტერთაგან საწმეპლად გამზადებულ კოტე ვიფიანის სიტყვებს („სამშობლო“ — ლეონიძის რთლში): „ლევენ, სამშობლო, სამშობლო არ დაგავიწყდეს“. დაიდ! კოტეს მთელი 45 წლის განმავლობაში ელქტრინის სიძლიერით გამოქონდა სცენიდან სცენში ერის მსახურების სიყვარული. ერმც თავისი მოამაგე კოტეს დეაწლი დააფასა. ვის არ ახსოვს ის სურთო აღფრთოვანება, რომელიც გამოი-

ჩინა ქართველმა ხალხმა თბილისში უიფიანის იუ-ბილეზე! მარა მადლიერი ხალხი ჩვენი, რო-გორც სარწმუნო წყაროებიდან გავიგებთ, თბილისის იუბილეს არ გამართბს და თავისი ღირსეული შვი-ლის ამავის მეტ დასავლადებულად უკვე თადარიგს შესდგომის საქართველოს თითქმის ეგვიპტე თვალსაჩინო დაბა-ქალაქში და განუზრუნავთ მომავალ დამ-დეგ ზათესულში მოაწვიან, გაუმართონ სადღესას-წაულო ზეიმი და ადგილობრივ დახლოებით გაცენ-ნონ თავისი ერის საყვარელ მოღვაწეს. განსრუნებ-ფრთხილ სიმშატორი და მისაწინაა.

ილია ბახტაძე

ქართველ მწერალთა წერილები

(მოკლებანი)

II

იოსებ დავითაშვილის ზატარა ლექსმა „გლე-ხის ბიჭის ვერებს“ და წერილმა თვალწინ ცნობ-ულად დაუმოქმედებინა მუდამ დასწრეული, დადგომი-ლი სხე მუშა-პოეტის. შრომას და ვაჟაში. სა-შობამ თავისი ხანმოკლე სიტყვებზე განვლო და და-ღიას სული შრომას და ვაჟაშივე, სული უკვდავი, შარავანდედით მოსილი თავისი მშობელი ერისაგან. ნეტავი მას! თვისი ვალი ზიარსადად მოიხსნა სა-შობლოს წინაშე, მიიღვალა ამ სოფლით და მაინც გვიანობებს სამარადისო ქვეყნიდან სვავს ცხას.

ჩვენ, ქართველებმა, გლოვა და ტირილი დი-ღის ზან-სეიმი ვიცით, სიტყვებში მთავრებულ-ლი გვეყვანს ზე-მადლით ცნებულნი, რომელნიც სიმ-

შილ-სიტყვებში ლევენ სიტყვებს, კვდებიან უკიდურეს სიღარიბეში; მხოლოდ სიკვდილი გა-განასხივებს სიღამე, რომ დავარკვეთ დადებული ად-მისანი, მაგრამ დღეს ჩვენი ხალხი გათვითნობიერ-და, შეიგნო სიყვარული და ზატავისტებს თავისი მოწინავე შეიღების, გამოიხინა დიდი გულშემატკივ-რობა და თავისი ღარიბი ჯიბე ადარს შურს დასე-ულებულ და სიღარიბეში მყოფ მთავრებს დასასწე-ულად, თავის გულიდან ამოღებულ მარგალიტებს ჩვენი ერი დღეს უფთხილდება, ეთავანება.

სხვა დროში მოჰყვა იოსებ დავითაშვილი, მ-შინ ავრე რიგად არა ფასდებოდა მოღვაწე და ავი სიღარიბე და გაჭირვება იმსხვერპლად ჩვენი ერ-თად-ერთი სხსლხო მგონსა.

დაიღ, დიღს გასაჭირს განიცდიდა მგონსა დავითაშვილი... იგი ბუნებრივად ავადმყოფი იყო, გაჭირვებამ ხელი შეუწყო ავადმყოფობას და უდრო-ვოდ დასწულა. შესუდულობით თითქო ბრვე ვაჟ-გაცნ წარმადგენდა, მაგრამ სწუდობისაგან გატე-ხილი ჰქონდა ჯანდონე. ხელობით იოსები მებეჭე-რთიე იყო, საუცხოვო ამომჭრელი ხეზე ყველა ხანი სხეების და ქართულს ასოების. უმწვილო-ბიდაშვე გაცნო ქართულს მწერლობას და დღე-ღა-მეს სტეხდა ქართული წიგნების და ყურნალ-გაზე-თების კითხვითა. გორში ჰქვდა გათხავილი და, თბილისიდან გორს გადმოსხლდა ოთხმოციან წლე-ბის დამდგეს, მაგრამ ზატარა ქალაქი რა საქმეს გაუჩენდა მის საუცხოვო ხელობას. ოთხმოციან წლეების დასაწყისში გორში მოეყვარება სამუდამო წრე დაარსდა ქართულ წარმადგენების მართვისათვის. ნ. დასამიძემ თავისი სხლში სამეუფო ქუჩაზე დიდი დარბაზი გააკეთა, მოვარკვეთ აქ სტენა, რომლის-თვისც დეკორაციები შეიბიძინე თბილისში ქარ-თულ თეატრისაგან. ნივო დასამიძემ მუქთად და-გვითხო სხლნი. აი ამ სტენის უფრის სვკლებლად წრემ დაწინა იოსებ დავითაშვილი; მტერი ჯამაგ-რი უძლეოდა, აქეთ-იქიდან შემწეობასც ვასლდედით და ცნობრობდა, როგორც იყო. იმისი მოვალეობა იყო, დეკორაციების დადგმა, ხანდისხან მისიე საქ-მეც შეხვებოდა სიღამე, მაგრამ მიაშველებდნენ სიღამე სხვა მუშებსა. დადგომილი იოსები ცოტა გაზოტოტენდა, განსაღის ახლამ საქმემა. მისი ხე-მი ბურებას ხელა-ხელა ამხავდა, მან ენა ამოღვდა და გვიზარებდა თავისი გული სნადების, თავის დადღებს, ჭირას და ვარამს. სწუროდა სწავლა, თავკადამეგდარი იყო მისი შესაქნაღ. სულ იმის

თიქრში იყო, როდის მოეფიანებოდა საქართველოს არე-მარეს სსსლხო სკოლები და შევიდოდა გლეხობაში სხივი განათლების, ნატრობდა გლეხის შეი-ლებითვის „ფართო გზას“ სწავლისთვის. ეს იმ-სი სსქტარო სურვილი გამოხატულა ბუერს მისს ლექსში, სხვათა შორის, ზაქია ლექსში „გლეხის ბიჭის ვედრება“-ში, რომელიც მე აღმოაჩინა მისი სკეუთარის ხელით ნაწერი, და რომელიც აქ მომეყეს:

„შრომის შვილი ვარ პატარა,
სკოლაში დავიარები,
სწავლის და ცოდნის ქირიმე
მას მე არ გავებარები,
ქურდობას, ავაზაკობას
ახლოს არ მივეკარები,
მომძესა გაქირვებულსა
ძმურათა მოვეხმარები,
სწავლის გზა ფართო მომეცით,
არ დამიკეტოთ კარები,
გლეხი ვარ, მაგრამ კაცი ვარ,
მეც ქვეყნად დავიარები“.

შეგონა დავითაშვილი თავის ნაწერებს ნიშ-ნებს არ უსაგდა, აქ ნიშნები ჩვენ უყვანათ. სწავ-ლა თვისთ ქჷონდა შექრელი შევიდობის დროს სსხელისნოში, მაგრამ ბუერის კითხვით, შრომით ესა გაივარჯიშა, ლექსთ-წოთა ლიტერატურული შიძინა, რასაც გემეტკიცებს მისი ნაწერები.

რაც შეიძლება ხელს ვუმართავდით, სკაითხა წიგ-ნები სკაზად ქჷონდა, მთელი დღეები იყდა ჩემსას და კითხულობდა. ძლიერ ესმეხს, რომ ერთხელ ვერბოულად მოვრთეთ, მივეცი ჩემი ზეის სერთუვი, სხვა ჩასსემელიც, მსლე შეეწია რე ტანისმოსის. ახ-ლიან მოკრძალებული და მორცხვი ბუნებისა იყო, თუ იყავსში შეჩვეული არ იყო, სმს ვერ ამოაღები-ნებდით, ზურის ჭმას ვერ გაბედავდა თავისუფლად, რავინდ მშოერი ეოფილეყო, თვის ნაკლებულობას და სსჭირბობას ვერ გაბედავდა ზირდანი. ამის ადა-სტურებს მისი ჩემთან მონაწერი წერილი:

„ძვირფასო ძმო და მეგობარო სოფრომ! (წე-რილს ნიშნებს მე ვუსვამ აღვილო წასაკითხავად) ვგონებ კარგა იცი, რომ ავერ შვიდი-რვა თვე ხლებდა, უსაქმურად ვარ, ასე რომ გროში კაპიცი არსაილამ ამილია იმის გარდა, რე შენ არ მო-მეცი სამი მანეთი სტენის გამართვისა და მანეთი რამკისა, სამი მანეთი ბაქრაძის ცოლმა მამცა მებების გაახლებლაში. აი ეს იყო ჩემი ფული ამ ხნის განმავლობაში.

უნდა ამ წერილთანვე გაცნობოთ, რომ მე

გორში ისეთი ნათესავი არავინა მყავს, რომ შეე-ძლოს ხელის გამართვა; ერთი ქერივი და მყავს, ისიც კარგია, რომ ამ ხნის განმავლობაში პურს მაქმებს ნაცულად იმისა, რომ მე ვმევიდებ, რო-გორც უპატრონო დას, რომლის საცხოვრებელს შეადგენს ერთად ერთი ენახი, რომელიც წელი-წადში მხოლოდ შვიდი-რვა თუმანს აძლევს და სახლში-კი, ოცისა თუ ოცდაათი წლის ქალი უზის გასათხოვარი. ვიცი, რომ შენ არ შეგიძ-ლიან რამდენიმე მანეთით ხელის გამართვა და არც შეგაწუხებ უბრალოდ, მხოლოდ, თუ არ შეს-წუხდებით და შეიძლება სიტყვიოთა არის დამე-მართე და ნაკო დიასამიძეს მითხოვეთ ერთი თუ-მანი ან თუნდა ნაკლები, რომელსაც მიიღებს ჩე-მი ჯამაგირილამ შემდეგ თვეებში საზოგადოები-საგან, თუ აქ დაერჩი, და თუნდაც წავიდე სად-მე, ვეცდები, რომ გადაუხალო. სახეშიწოზა ხარჯი მაქვს გადასახალი ქალაქში, თორე, დარწმუნე-ბული ბრძანდებოდეთ, რომ არ შეგაწუხებდით—სხვა გაჭირებისა გამო და იმედი მაქვს, დამეზ პარბით თქვენ ნიკოსთან სიტყვით და ნიკო ფულით და დამიხსნით ამ აუცილებელი საჭიროე-ბილამ, პარასკევს უნდა წავიდე ქალაქს და ამის გამო პასუხს ველი შენგან.

შენი მწერლობისა და მეგობრობის პატივის მტეველი იოსებ დავითაშვილი“.
1884 წ. ნოემბრის 28.

ამ წერილიდან ცხლად სჩანს სსწავლი მეგონისა გაჭირვებული ეოფა-ცხოვრება. ნიკო დიასამიძემ უს-ვევლურა, რად ხარ, იოსებ, ატრე ჩემი, უთქმელი შენის გაჭირვებისაო. მისცა ერთი თუმანი სსხელ-წიფო ხარჯისათვის, ცხის ფული აქეთ-იქით ვუ-შოვეთ და გავისტუმრეთ ქალაქს... ამის შემდეგ უფრო გათამამდა და ადარ უმაჯავდა ნიკო დიასამი-ძეს თავისი შევიწროებასა. ისიც მუდამ გუელუხავად ესმარებოდა. თბილისილამ მსლე დაბრუნდა, გეითხ-რა, გადასწვიტე თელავში წასულა და იქ დაბინა-ვეათო. მართლაც მსლე წავიდა, სლაც გარდაიცვა-ლა 1887 წლის მარტში (მგონი 15—16). ამ დროს გარის ფაჯალზე ცხოვრობდა სსლკაჯდა ქველმოქმელი ალაქისანდრე თთიძე, „სანდრუს ბი-ჭად“ წოდებულყო; იგი ბუფეთს განსებდა. თთიძე ძლიან ესმარებოდა მეგონის, თთიქმის სულ ერთად განუერულად იყუნენ. წიგნებსაც ერთად კითხუ-ლოდენ.

დემეშამ რომ სსმწუხარო ამბავი მოგეცინას, თთიძე მასმწე დაფუგდრად ზანაშვილის გადასსლდე-ლად, მომწერა:

„რასაკვირველია, წაიკითხავდით დემეშას თე-ლავიდან იოსებ დავითაშვილის გადაცელობაზე.

„გარდა ამისა, რომ მიცვალებული ცნობილი იყო, როგორც „სახალხო კილოთი მწერალი პოეტი“, საწყალი ჩემი პარადი ნაცნობი და ძმა კაცი იყო. ამიტომ განვიზრახე მიცვალებულის მოსახსენებლად გადავხადებოდი პანაშეიდი, რადგან აქაც, გორში, უსათუოდ მოიპოვებიან მისი, დავითაშვილის, ან თანამოაზრენი და ან ნაცნობ-ნათესავები, რომელნიც მოისურებენ პანაშეილზე დასწრებას. თბილისში რომ ვიყო, ვაზეთის შემწობით შემიძლიან მიცვალებულის პიტივის საცემად მოვეყარო თავი ამხანაგებს და რადგან აქ, გორში, ამ სახით არ შეიძლება, უმორჩილესად ვთხოვთ, დამარიგოთ თუ როგორ მოვიქცე, რომ სხვებსაც მიესჯე შემთხვევა პანაშეილზე დასწრებით გააპატიოსნონ მიცვალებული.

P. S. ამასთანავე ვთხოვთ ისიც მასწავლოთ, რომელ ეკლესიაში და რა დროს ემჯობინება პანაშეიდის გადახდა“.

რასაკვირველია, პანაშეიდი გადავიხადეთ გორის საკრებულო ტაძარში. უვეღვანე ჰატეი სტეს განსკენებულს მგოსანს, განსაკუთრებით თბილისში, სვადც სულამთაბა ილიამ შესწავლა სიტყვა წარმოსთქვა და დასასწავთა მისი ზოგისა.

თეგველმა ქართველმა დიდას ჰატეით დასაფლავა განსვენებული, ცხოვრებისკან გაწამებული მგოსანი.

ჰარშან მისში ვისილუ მისი სამკვიდრებელი თეგვის სასაფლაოზე, უხმოდ ჩავატყერდი მგოსანს საფლავს, კულში ევსაუბრებოდა, წარმოვიდებე მისი სხე, სქელი ტუჩები, მოდამარი თვალები, წარმოვიდებე მისი გავირეგება და ჩვენს უღმობელობა, მისი უზომო ტრეფალი გეგვისსადმა, სურნელი გეგვისს განათლებისა. ის, იქნება, ვერც-კე გრძნობდა, რომ მისკან განათეიერებული ნიადავი მღელ აღმოაჩენებდა „მწკნე ვეგვილს“ და მისკან მოზაგებულ სხაფხის ზოგისას ასპრეზზე მღელ გამონდებოდენ ერის კულადან ამოდულებულნი სხვა მარგალიტებიც, მგოსანის სტრეფიად „მწკნე ვეგვილს“ დასამწკნებლად.

A. ბერიძე

შეცდომის ვასწორება: წერილში „ქართველ მწერალთა წერილები“ სანდრო ყაზბეგის შესახებ შემდეგი შეცდომაა: „სწორედ და ქემპარტიტის თვლით შეხედდა და **გახდა** დასაწყურებისა მოთავეთა“, უნდა იყოს „**გარდა დასაწყურებისა მოთავეთა**“ და სხვ.

თეატრი—მწერლობა — სელაოვნება

ყოცა რამ წმიდა ნინოს
უბნის სამკითხველოს შესახებ

წმ. ნინოს (მეტხე სობაქულო) უანსა ვოგლად ჩამორჩენილი კოთხე იყო თბილისში, მკრამ მანც მოისურვა გამოფხიზლება, სწავლა-განათლებით და წიგნების კითხვით გათავთცნობიერება.

ეს ორი თვე იქნება, რაც აქვრამ ინტელიგენტებმა და მუშებმა ქ. შ. წ. კ. ც. საზოგადოებას დაარსებინა უფასო წიგნთ-საცვა-სამკითხველო. ამ იფრად სსსიამოფხილ დასაწყის სისარულით ვებებულოთ, გვეგონა კარგი შედეგეც მოქვეუბოდა, მკრამ წვეგროთა და გამკობინ შორის რადაცა უთანხმობა დაიბადა.

ჟერ საქმე რიგის ნიადგეზედ არ არის დაუენებელი, ესენი-კი ახლავ ქიშობანდ და სხელს უკარგავენ ამ იფრად სსსარეგებლო დაწყებულებას, თითქოს ვერა გრძნობენ, რომ ჟერ კიდეც სხვა ბეგრის საქმე აქეთ გასაკეთებელია: სამკითხველო სრულიად დარბობა, არ აქეს წიგნები, უფრინავ-გასეუთები და კიდეც ბეგრი სხვა რამ, რაც აუცილებელია სამკითხველოსათვის. ეველა ამისთვის-კი სჭროთ სამკითხველოს გამეკე-მეთურთ სიყვარული და დიდი შრო-

მა; იმის მკეორ, რომ იზრუნონ და გააუმჯობესონ საქმე, ზოგი ერთნი სხეებსაც უკარგავენ მუშობის ხელისს, რის გამოც სამკითხველოს წარმატება იფრადება: დროა მეტრის უკრადებით მოგუგროს სკისრ მოგაფლობას.

საჭიროთა მოიხსენოთ, რომ ბ.ნ.მ. გიორგი სუხიშვილმა ამ სამკითხველოს დიდი დეაწლი დასდგა და დიდი დახმარება გაუწია: მის შემწეობით დაარსდა სამკითხველო, რის გამოც დიდი მადლობის დირსია! . ახლა საჭიროთა სხეებმც მხარი მოაბან და მისი თათხნობით შექმნილი საგანმანათლებლო დაწყებულება მკვიდრ ნიადგეზე დაამყრონ.

3. ფრანგიშვილი

ეთიორურთეული საღამო ბაქომი

19 ამა მარტს ბაქის საკრებულო დარბაზში სომეხთა კულტურულ კავშირის მიერ გამართული იქმსა ეთნოგრაფიული სლამო შემდეგის ზროგრა-მით: 1) აკვას ბედი ბაზარი, 2) ბოიარსკია ზოსიდელო, 3) ჟან კულუმე და 4) საკელსიო დღეობა სოფლად.

წარმოდებნის დარბაზი და ატრევე საკრებულოს სხვა თათხნებ, სლდე სლამო გამართა,

წვრილი ამბები

მიდირულად და მსატრეული გემოვნებით იყო მორთული. სანს თასში გამართული იყო ლოტარის სხვადასხვა ნივთების: ვერცხლეულ-ქრომდობის, სათამაშო ნივთების, ჭურჭლეულობის და სხვა. თათსებს ამჟღავნებდა გარდები და სხვა ეფეილები. სდალმის დასახლისები ეოფეილეუ დონისისეპას ხმარობდენ, რომ სდალმო სსკლეფაზნი ეოფეილეუ და მათი ხელისშეწეობით, ლოტარებით, ეფეილებით და ბუფეტით მიშენიერად ვაჭრობდენ.

ზიორეული განყოფილება წარმოადგენდა სხარსულ ბაზარს. აქ ეველა ხელობის კაცი იყო არეული: ჩაის გამეიდგეული, დალქაი, მარნილი ქალები, ხარაზი, მიშქვადე, ტანსაცმელისა და ფართლეულობის ვაჭარი, შეთარე, მუშები, ქურდიც და ეველა მათი მოქმედების ერთი მეორეში არეუ-დარეული ნამდელი სხარსული ბაზარი წარმოვიდგებოდათ თვალწინ. ეს განყოფილება მოაწეეს ბქათს. სხარსულად დრამატული სექციის დახმარებით და მიშენიერად დე იქნა ასრულებული. მეორე განყოფილებაში გამართული იყო რუსული სიმღერები და არჩეული ტექსტები. მოხდენილმა ტექსტმა სთანსადა სიამოვნებას მოახდინა დამსწრე სსოკადლოებაზე, თუმცა სიმღერა-ეი ვერ იყო საქები. შესმი განყოფილება წარმოადგენდა სიმეხათა ცხობებს: „ჯან გუდუმ“ და სხ. ეს სწეილიც კარგად დათავეს. მიშენიერი გროსობითა და ხმით იმდერა ბ-ნის ტ. სალბანდანმა სომხური სიმღერები. მეოთხე განყოფილება იყო ქ. შ. კ. სსოკადლოების დრამატული სექციის დახმარებით. წარმოადგენს „საკეღესით დდეობა სოფლად“. მოხდენილი ტექსტით, დაფა-ჭურნით, ღვინით და სიმღერით მოქმედებამ მიშენიერად ჩაიარა. დასსრულ ამ თთხმა სხვადასხვა ჟგუფმა, თავთაეის ერთეულ ტანსამოსში, მოხდენილი ტექსტ-თამაშით და სიმღერით გაიარა წარმოდგენის დარბაზში და მეორე თათხით ავადნენ სტენაზე.

სდალმო სერთოდ მოხდენილად ჩაიარა. ხალხი სკამოდ დესწრო, უმეტესად ქაური არისტოკრატია. დამსწრეთა შორის თათრები და ქართველები ძლიერ მდირე იუენენ. აღსანიშნავია, რომ ქართულმა დრამატულმა სექციამ დამსწრე სსოკადლოება განსხვავებით მეტად სიამოფნა. კარგი იქნება ასეთი სდალმო ქაურმა ქართველებმა დამსწრის.

...დორე

➔ ქართ. სტენის მოდგაწეთა ყრილობისათვის მოხსენებთ აზბუდენ:

1) იოსებ აღ. ბარათაშვილი, სახელგანთქმული ექილი და თბ. დრ. სახ-ის წევრი, — „ქართული თეატრის ისტორია“.

2) არჩილ ნიკ. ავალიშვილი, დრ. სახ. გამ-ის წევრი-ხაზინადარი, — „ბენეფისი და იუბილი“, ბ) „სახენსიო კასა“.

3) შიხ. ფელ. ქორელი (ქორიძე), დრამ. და-სის მსახიობ-რეჟისორი, — ა) „მოძრავი თეატრი საქართველოში“, ბ) „ქართული მსახიობის სპეციალური სწავლა-განათლება“, გ) „სასურველი და საჭირო ანსამბლი“.

➔ ვლ. სარ. ალექსი-მეხსიშვილი გასულ კვირას სთხუმს გაემგზავრა ქართულ-რუსულ წარმოდგენების განსართვად.

➔ ნამალდგვის თეატრის წევრთა წლიური კრება მოხდა 23 მარტს ბ. აღ. კობულაშვილის თავმჯდომარეობით. გამგეობამ კრებას ვააცნო წარსულ წელთა ნამოქმედარი და საერთო ხარჯთაღრიცხვა. კრების დასასრულ აირჩიეს სარევიზო კომისია ანგარიშების ხელახლად განსახილველად და დღეისათვის წარმოცაღვენა. კრების გაგრძელება დანიშნულია დღეს 11 ს.

➔ არჩილ ჯორჯაძის გარდაცვალებიდან წლისათვის შესრულების გამო გასულ კვირას დიდუბის ტაძარში გადანილი იქნა წირვა და პანაშვიდი მწერლის სულის მოსახსენებლად. ხალხი ბლომად დესწრო.

➔ გ. ფირფიანმა თვისი სახუმარო სტენები და კუბუტები (ათი ქართული და რვა სომხური) დავილოვის გრამოფონის ფორფიტებს ჩაამდგრა.

➔ დ. ზუგდილიში წ. კ. ს. განყოფილების კრება შესდგა 15 მარტს. კრებაზე ერთხმად გადასწყდა 1 ნეკნისთვიდან გაიხსნა პირველ დაწყებითი სკოლა, რომელსაც თანდათან უფრო კლასები მოემტება.

➔ ახალი ორიგინალური პიესა „გაპირვებული აღვაკატი“ დაუწერია მათე იანქოშვილს. პიესაში რვა მომქმედი პირია — ექილი, მოსამსახურე, მზარეული, სახლის პატრონი-სომეხი, ოფიცერი, სამსახურის გარეშე მყოფი მოხელე-ლოთი, გლახა, სტუდენტი, — რომელთაც ასრულებს მხოლოდ ერთი პირი. ამ სხვადასხვა მდგომარეობა — ხასიათის პირთა აღსრულების დროს მსახიობი უკრავს ფანდურზე, გიტარაზე, ჰაინონზე და შესაფერადად დაამღერის. პიესაში ხუთმეტრი გამოსეგლა, მსახიობმა ყოველთვის უნდა შეიცვალოს გრიმი და ტანისამოსი. უკანასკნელ გამოცემაში ორის როლს ერთსა და იმავე დროს ასრულებს. ქართულს ენაზე ასეთი პიესა, რადენდაც ვიცით, ჯერ არ დაწერილა და არცა წარმოუდგენიათ.

➔ მზოხანი ი. ევლოშვილი 25 მარტს თბილისს ჩამოვიდა ავადმყოფობისაგან მომჯობინებული.

ქრველკვირეული სამხატვრო-სალიტერატურო, სათეატრო და საზოგადოებრივი ჟინაარსის სურათებიანი ჟურნალი

იუმორისტული განყოფილებით და კარიკატურებით. ჟურნალში დაბეჭდება წერილები თეატრის, მწერლობის, მუსიკის, მხატვრობა-ხელოვნებისა და საზოგადოებრივ ცხოვრების შესახებ, კრიტიკული განხილვანი, დახასიათებანი, ისტორიულ-ბიოგრაფიული ცნობანი, მოთხრობანი, ლექსნი, იუმორისტული ამბავნი, სამეცნიერო მიმოხილვანი, სურათები, ნახატები, კარიკატურები და სხ.

ყოველს ნომერში დაბეჭდება საინტერესო პიესა, ორიგინალური ანუ ნათარგმნი. ჟურნალს სვკანგებო თანამშრომელ ვორესონდენტები ჰეფეს რუსეთსა და სახლდარგარედ. ჟურნალში ითასმშრომლებენ ცნობილი მწიგნობარნი, მუსიკოსნი, დრამატურგნი, მკვლახნი და მსეტვარ-ხელოვნანი.

ჟურნალის ფასი: წლიურად—5 მ., (წლის დამოწეამედ—4 მ.). ნახევარი წლით—3 მ.. თითო—10 კ. ფულის ვადახდა ნაწილ-ნაწილადაც შეიძლება: ხელმოწერის დროს 1 მ., დანაჩენიც ორ ნაწილად.

ხელისმოწერა მიიღება: ქართ. დრამატ. საზოგადოების კანტარაშში და იოსებ იმედაშვილთან („სორაპანის“ სტამბაში) დილით 10—2 სათამდე, საღამოს 5—7 სათამდე. წერილები და მასალები უნდა გამოგზავნოს იოსებ იმედაშვილის სახელზე—Тифლისь, ред. жур. „Театри да Цховреба“ იოსიფუ იმედაშვილი. ჟურნალში დასაუქვდი განხვლდვანად მიიღება იქვე. ტელეფონი № 15-41 რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წლისთ.

წელიწადი მეოთხე **თეაი** წელიწადი მეოთხე

საპოლიტიკო და სალიტერატურო ვაზეთი გამოდის ორშაბათობით

წლიურნი ხელის მომწერლნი მიიღებენ 2 საჩუქარს: 1) წიგნს, სადაც მოთავსებული იქნება **ბეატის პეგე**, **კრატალექსში**, რაკა-ლენესში მოსი მოგზაურობის ამბავი წარმოთქმული სიტყვები და ამ კუთხის რუკა; 2) ნ. ს. დუბროვსკის თხზულებას „**ბავუსტ ბეპელი**“, რომელიც საკუთრად „თეაი“-სთვის არის დაწერილი.

ხელისმოწერა მიიღება „თეაი“-ს რედაქციაში (ოლგას ქ., სახ. დიასამიძის, № 4).

ფასი ვაზეთისა: წლიურად—2 მ. 50 კ., ნახევარ წლით—1 მ. 25 კ., ერთი თვით—25 კ. კონტორა ღია ყოველდღე დილის 10 სათიდან 1 სათამდე.

მისამართის გამოცვლა თბილისს ვარეუ 40 კ. მისამართი: Тифლისь, Ольгинская № 4, д. Диасамидзе, редакция газ. „Теми“.

რედ.-გამომცემელი გრ. დიასამიძე

გამოდის ქუთაისში 3 მარტიდან ორშაბათობით

ზრომა

სალიტერატურო-საპოლიტიკო და ეკონომიური ვაზეთი.

რედაქცია: გიმნაზიის ქ., კ. ფერაძის ლა 5. კარნახუბოვის სტამბის სადგომში.

ვაზეთის ფასი: წლით—2 მ. 50 კ., ნახევარ წლით—1 მ. 25 კ., თვით—25 კ., ცალკე ნომერი 5 კ. სახლდარ გარედ ორჯერ მეტი.

ფული და წერილები მიიღება: Кутаись, ред. еженед. груз. газеты „Шрома“.

ფიქრი

საორშაბათო სრულ პროზარაიანი ყოველკვირეული სალ. და საპოლ. ვაზეთი.

მიიღება ხელის მოწერა: წლით—2 მ., ნახევარ წლით—1 მ., თვით 20 კ., თითო №—5 კ. სახლდარ გარედ—ორჯერ მეტი.

მისამართი: Тифლისь, Баронская ул., Типогр. „Надежда“ для „Фикри“—Константину Лукичу Копалейшвили.

პირადად მილაპარაკება შეიძლება დილით 11 12 ს., საღამოს 5—6 ს.

მიიღება დასაბეჭდად განცხადებანი

ექიმი ა. მ. იაშვილი

(თბილისის საქალაქო 1-ლ ნაწილის მეურნალი)
შინაგან ავადმყოფობათა.
დილით 8—10 ს., საღამოთი 5—7 ს.,
წყნეთის ქ., № 19.

ექიმი ა. ნ. დიასამიძე

(ორდინატორი თბილ. სარკინის ვზო საავადმყოფოში)
კანის, ვენერული და ათაშავის
შუადღით 1—2 1/2 ს., საღამოთი 6—8 ს.
მოსკოვის ქ. № 4.

ექიმი ივ. ზ. გომარათელი

შინაგან ავადმყოფობათა
დილის 8—12 ს., საღამოთი 5—7 ს.,
ოღაას ქ., № 20,
ტელეფონი № 6—33.

ახალი წიგნი

ნ. ჩხიკვაძე

ფასი ათი შაური

მიიღება ხელის მოწერა ჟურნალ-გაზეთების ყველა აგენტებთან. ხელის მოწერა გაგზავნილება მხოლოდ მარტის დამლევამდე; დაბეჭდვითი კონტრაქტები და ფული უნდა გაეზავნოს ქ. ბათუმში, იაკობ ბუფ. ჩხიკვაძეს.

გამომც. იაკ. ბიძინას ძე ჩხიკვაძე
(3—3)

ხელოვნურად სამკურნალო და
შეზავებული ხილეულობის წყალი

მიტროფანე ლალიძე ჭამ.

შზადლება საუკეთესო ხილეულის წვენიდან. წმინდა შიქართ, ქიმიურად გაწმენდილი მასალებისაგან, გამოხდილი და ნაღული წყლით.

გამო და სუნი საამური აქვს

ფირმა დაჯილდოვებულია წყლის საუკეთესო ღირსებისთვის დიდი ოქროს და ვერცხლის მედლებით და ცნობილია სრულიად უვნებლად თბილისის გუბერნიის სამკურნალო მმართველობისაგან (№ 5792)

ქარხნები იმყოფება; თბილისში—გოლოვინის პროსპ. № 6, ტელეფ. № 4-11. ქუთაისში—პუშკინის ქ. № 5.

(10—3)

კბილის ექიმი
ალ. სოლოღოშვილი
იღებს ავადმყოფებს
დილის 9—2 სათ.
საღამოს 5—7 სათ.
გოლოვინის პრ., № 12

ექიმი

ე. დ. რამეშიძე
(კახეთის სარკინისგზო მეურნალი)
შინაგან და ბავშვთა ავადმყოფობისა.
ვარდის უბანის ქ. № 9.

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წ.

ყოველ კვირული საზოგადო-ეკონომიურ

დასაბეჭდად დასაბეჭდად

„კლდე“-ზე.

ფასი: ერთი წლით 3 მ., ექვსი თვით 2 მ., სამი თვით 1 მან.

ცალკე ნომერი ყველგან ერთი შაური

ხელისმოწერა გამართლდა „კლდე“-ს რედაქციაში Габавский пер. № 3 და